

WOLONTARIAT W WIELKIEJ BRYTANI Brytyjska tradycja zмага się z nowoczesnością

Wielka Brytania jest krajem o bogatej, wieloletniej tradycji pracy wolontarystycznej. Jednak mimo to wiele spraw dotyczących sektora organizacji pozarządowych nie jest w zadowalającym stopniu uregulowanych przepisami prawnymi. Obecnie toczy się w Wielkiej Brytanii dyskusja nad zakresem pojęcia „pożytek publiczny”, systemem podatkowym czy angażowaniem się organizacji pozarządowych w działalność polityczną. Specyfiką tego kraju jest to, że nie ma on spisanej konstytucji. Działalność organizacji wolontarystycznych jest regulowana poszczególnymi aktami prawnymi lub prawem zwyczajowym.

Poza tym w poszczególnych krajach, wchodzących w skład Królestwa Wielkiej Brytanii (Anglia, Irlandia Północna, Walia, Szkocja), występują różne przepisy dotyczące organizacji pozarządowych. Jednak od wielu lat polskie organizacje pozarządowe korzystają właśnie z rozwiązań sprawdzonych w tym kraju i dlatego chciałabym przedstawić, choć w dużym skrócie, możliwości działania wolontariuszy w Wielkiej Brytanii.

Tło historyczne

Początek ruchowi dały akcje prowadzone przez organizacje kościelne już w XV wieku. Była to pomoc sąsiadom, mieszkańcom tej samej miejscowości czy parafii. Ruch „świecki” pojawił się nieco później, w XIX wieku; w tym czasie powstały też pierwsze sierocińce. Wolontariusze, dzięki pomocy sąsiedzkiej, przez długi czas zastępowali typową pomoc społeczną, której jeszcze państwo nie zapewniało.

Jednak nawet wtedy, gdy państwo przejęło odpowiedzialność za tę dziedzinę życia społecznego, wolontariusze stanowili „uzupełnienie” siatki pomocy społecznej. I tak jest do dziś – nawet najlepiej zorganizowana pomoc społeczna nie jest w stanie dotrzeć do każdej rodziny, do każdego potrzebującego – wolontariusze najczęściej: tak.

Prawo i definicje

„Organizacje pozarządowe spełniają bardzo ważną rolę, realizując w znacznym stopniu zadania na rzecz potrzebujących. Zarówno w Anglii jak i Irlandii zanika wyraźna granica pomiędzy sektorem rządowym i pozarządowym.”¹

Każdy wolontariusz zatrudniony w pozarządowej organizacji zajmującej się dziećmi i młodzieżą musi być sprawdzony przez policję i mieć tzw. czystą kartę.

Wolontariat w liczbach

Obecnie około 25 – 40 procent (przedział ten wynika z danych wziętych z różnych źródeł) ludności Wielkiej Brytanii bierze udział w pracy wolontarystycznej każdego roku. Według badania przeprowadzonego w dziewięciu krajach europejskich, jedynie w Szwecji i Holandii wskaźnik ten jest wyższy.

„Volunteer Information KIT 1995” podaje, że 23 miliony dorosłych Brytyjczyków uczestniczy w pracy wolontarystycznej każdego roku; sektor ten zatrudnia ponad 30 000 płatnych pracowników (5% ogólnie zatrudnionych). Większość brytyjskich wolontariuszy pracuje w dziedzinie sportu i rekreacji, edukacji dorosłych, zdrowia i usług socjalnych (pomoc ludziom starszym i niepełnosprawnym). Około 30 – 40% wolontariuszy stanowią mężczyźni.

Z „Annual Report 1997-1998, Dudley Council for Voluntary Service” wynika, iż największą grupę wolontariuszy stanowią: osoby pracujące(!) – 25,7%, bezrobotni – 24,3% oraz studenci – 21,4%. Pozostali to młodzież szkolna, emeryci i inni.

Dane te świadczą, że osoby aktywne zawodowo chętniej angażują się w działalność wolontarystyczną (63% wolontariuszy pracuje zawodowo, w tym 45% pracuje na całym etacie, zaś 18% na części etatu). W sektorze publicznym (szkoły, szpitale, domy dziecka, domy dla osób starszych) pracuje około 15% wolontariuszy.

Większość wolontariuszy jako motywację prowadzonej działalności podaje potrzebę uczestnictwa w życiu społecznym oraz zgodność charakteru organizacji, w której podjęli pracę, z ich zainteresowaniami i potrzebami. Cenią sobie przede wszystkim zadowolenie i satysfakcję z rezultatów pracy.

Warto dodać jednak, że w Irlandii i w Wielkiej Brytanii wolontariat jest bardzo rozbudowany i częściowo opłacany – nie jest to działalność ściśle społeczna, sektor wolontarystyczny zatrudnia coraz więcej osób. Wolontariat nie kojarzy się już z biednymi społecznikami i stowarzyszeniami zagrożonymi problemami finansowymi. Centra wolontariatu są finansowane przez państwo.

W ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych utworzony został specjalny wydział zajmujący się działalnością krajowych stowarzyszeń wolontarystycznych.

„Na przestrzeni ostatnich lat zacieśniła się również współpraca między sektorem wolontarystycznym i sektorem biznesu w Wielkiej Brytanii, która wychodzi poza ramy wsparcia finansowego udzielanego tego typu organizacjom. Coraz częściej pojawiają się programy mające na celu wzajemne poznanie i integrację ludzi z tych dwu środowisk.

Jednym z najnowszych jest program firmy IBM, która przyjmuje do siebie wolontariuszy – głównie osoby bezrobotne – umożliwiając im w ten sposób zdobycie nowych, specyficznych umiejętności, często bardzo przydatnych przy poszukiwaniu pracy płatnej. Z drugiej strony pracownicy IBM pracują na rzecz organizacji społecznych, usprawniając ich działania, udzielając porad i konsultacji.”²

Organizacje wolontarystyczne i ich zakres działania

Dokładna suma organizacji wolontarystycznych nie jest znana, różnice w szacunkach wynikają m.in. z nieco odmiennego definiowania przez ośrodki badawcze działalności wolontarystycznej. Dokładnie określić można tylko liczbę organizacji zarejestrowanych i posiadających status prawny. W Anglii i Walii liczba ta wzrosła od 132 tys. w 1979 r. do 166,5 tys., w 1991 r. Co roku rejestrowanych jest 4 tysiące nowych placówek. Ocenia się, że podobna jest liczba placówek nie zarejestrowanych. Organizacje wolontarystyczne angażują się w różnorodne działania. Niektóre z nich to małe grupy lokalne, inne zaś funkcjonują na terenie całego kraju, działają na wszystkich poziomach – poczynając od „własnej ulicy”, na sprawach międzynarodowych kończąc. Część z nich działa tylko w oparciu o wolontariuszy, inne zaś – podobnie do wielkich korporacji – zatrudniają ogromną ilość pracowników płatnych i tyleż samo wolontariuszy.

Jedna z największych organizacji wolontarystycznych: National Association of Volunteer Bureaux – stanowi sieć ponad 200 lokalnych współpracujących ze sobą biur wolontariatu.

Zakres działań organizacji wolontarystycznych jest bardzo szeroki, poczynając od załatwiania prostych spraw, takich jak codzienne zakupy, poprzez całościową pomoc i opiekę socjalną, ochronę środowiska, aż do oddziaływania na władze lokalne i rząd. Wolontariusze pracują na rzecz ludzi starszych, młodzieży, osób niepełnosprawnych psychicznie i fizycznie, dzieci, ludzi uzależnionych od alkoholu czy narkotyków, bezrobotnych, bezdomnych, ofiar

przestępstw, więźniów, uchodźców, grup etnicznych. Silnie rozwinięty jest też wolontariat zagraniczny – oparty na projektach krótko- oraz długoterminowych (voluntary work abroad).

Wolontariat jest w Wielkiej Brytanii uważany za „pomost” między zatrudnieniem a bezrobociem. „Strach przed społecznymi konsekwencjami masowego bezrobocia doprowadził do wprowadzenia w latach 80. dwóch niezależnych programów: „Szansa dla Ruchu Wolontarystycznego” oraz „Program Planowanego Wolontariatu”. Obecnie funkcjonuje w Wielkiej Brytanii kilkanaście programów wolontarystycznych dla bezrobotnych. Dotyczą one zarówno osób będących na zasiłku, jak i go nie pobierających. Dzięki pracy na zasadzie wolontariatu ludzie ci mogą podnieść swoje umiejętności lub zdobyć nowe; praca na rzecz innych zmniejsza negatywne konsekwencje psychologiczne będące efektem bezrobocia (poczucie bycia niepotrzebnym, niepełnowartościowym), jak i konsekwencje społeczne (zamieszki). Okres pracy wolontarystycznej stanowi też dodatkowe referencje przy podejmowaniu pracy płatnej – jest to dowodem na prowadzoną „politykę wolontariacką” – wolontariusze są postrzegani jako osoby nie tylko pomagające, ale również jako podnoszące kwalifikacje i wartościowi potencjalni pracownicy.”³

Wolontariat w Wielkiej Brytanii ma wieloletnie doświadczenia, działalność ta jest rozwinięta bardziej niż w większości krajów europejskich. Jest to sektor zatrudniający tysiące pracowników i dlatego wolontariat przestaje być działalnością czysto społeczną.

Wolontariusze są zatrudniani w sektorze publicznym – m.in. w szkołach, szpitalach, domach dziecka. Statystyki dotyczące wolontariuszy wyglądają nieco inaczej niż u nas. W Polsce prace na zasadzie wolontariatu bardzo często podejmują osoby w średnim wieku, aktywne zawodowo.

Opracowanie: Bożena Narloch – Centrum Wolontariatu w Gdańsku

1 Pomost nr 8(99)/98, str.26, Gdańsk 1998.

2 Magdalena Janeczek, Rocznik nr 2, Boris, Warszawa 1996.

3 Magdalena Janeczek, Rocznik nr 2, BORIS, Warszawa 1996.

Kraj	Wolontariusze w procentach
Belgia	32
Bulgaria	19
Dania	28
Niemcy	18
Irlandia	25
Holandia	38
Słowacja	12
Szwecja	36
Wielka Brytania	34

Jedną z organizacji pozarządowej w Wielkiej Brytanii, zajmującą się wolontariatem

VSB – Voluntary Service Belfast – to jedna

z wiodących organizacji wolontarystycznych na terenie Wielkiej Brytanii. Posiada trzydziestoletnie doświadczenie w pracy z wolontariuszami, w organizowaniu biura pośrednictwa pracy, zdobywaniu profesjonalnych pracowników.

W zeszłym roku VSB wspierało 1200 wolontariuszy, którzy łącznie przepracowali 302 tys. godzin.

Ostatnio powołano Volunteer Policy, która dostarcza wytycznych i zatwierdza standardy pracy

z wolontariuszami. Ponadto Centrum VSB prowadzi szkolenia dla osób bezrobotnych.

VSB oferuje ciekawe projekty zarówno dla młodzieży, jak i osób dorosłych. Oto niektóre projekty VSB:

1. Projekty długoterminowe (LTV) – to projekty trwające od 6 do 12 miesięcy, wymagające od wolontariusza rozwijania własnych umiejętności i zaangażowania w podjętą pracę. Każdy organizowany przez Centrum projekt obejmuje 10-12 wolontariuszy i zakłada łączny czas pracy minimum 7200 godzin.

2. Program Działań Młodych Obywateli obejmuje wolontariuszy w wieku 16-30 lat, którzy włączają się w projekty lokalne, programy edukacji rówieśników i angażowania ich w różnego rodzaju działania lokalne. W zeszłym roku w programie tym uczestniczyło 195 młodych wolontariuszy, którzy łącznie przepracowali 16000 godzin.

3. Program dla osób bezrobotnych (w wieku 18-25 lat), mający na celu zapewnienie możliwości indywidualnego rozwoju i wzięcia udziału w szkoleniach dla osób pozostających bez stałego zatrudnienia. Centrum przeprowadza rocznie 6 kursów, w których bierze udział około 100 osób.

4. „Projekt Seniora”, świętujący piątą rocznicę swego istnienia, polega na włączeniu do działalności wolontarystycznej ludzi starszych poprzez wykorzystanie ich umiejętności i doświadczeń na wszystkich płaszczyznach życia społeczności lokalnej. Obecnie w ramach projektu pracuje sześć grup seniora poza Belfastem oraz jedna w Belfaście.

5. VSB organizuje także pracę wolontarystyczną poza granicami kraju. Wolontariusze Centrum pracują m.in. w Rumunii (praca z sierotami i dziećmi osób bezdomnych), w Niemczech, Kanadzie, Japonii.

VSB prowadzi też wiele działań na rzecz dzieci, m.in. „bibliotekę zabawek”, gdzie dzieci wypożyczają na określony czas zabawki, a także pomaga w obsłudze „Playbuses”, które są placami zabaw.

Działalność Centrum można dobrze poznać analizując jego roczne rozliczenie budżetu, gdzie widać, iż większość wydanych pieniędzy wiąże się ze szkoleniami i problemem bezrobocia, drugie miejsce zajmują działania na rzecz dzieci, następnie obsługa biura, projekty związane z osobami starszymi i koszty administracyjne.

Adres Centrum:

Voluntary SERVICE Belfast

70-72 Lisburn Road, Belfast BT9 6AF

tel: (01232)200850

fax: (01232)200860

Bożena Narloch – Centrum Wolontariatu w Gdańsku

Źródła do obu artykułów o Wielkiej Brytanii:

- Rocznik nr 2, Boris Warszawa 1996,
- Pomost nr 8 (99)/98,
- Volunteer Information KIT, 1995,
- Annual Report 1997-1998, Dudley Council for Voluntary Service,
- Annual Review 1996-1997, Nicva,
- Trzeci Sektor w Unii Europejskiej, Klon/Jawor, Warszawa 1998.